

ПРОБЛЕМИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПОРЯДКУ ЗДІЙСНЕННЯ ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ: ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ РЕАЛІЗАЦІЮ

PROBLEMS OF LIABILITY FOR VIOLATION OF FOREIGN EXCHANGE OPERATIONS PROCEDURES: LEGAL REGULATION AND PUBLIC ADMINISTRATION OF ENFORCEMENT

Марченко О.В., д.ю.н., професор,
професор кафедри цивільного, трудового та господарського права
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Лахова О.В., к.ю.н., доцент,
доцент кафедри адміністративного та кримінального права
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

У статті досліджуються правові та управлінські проблеми притягнення до відповідальності за порушення порядку здійснення валютних операцій. З'ясовано актуальність теми в умовах лібералізації валютного ринку України та особливого режиму воєнного стану. Авторами здійснено комплексний аналіз правового регулювання відповідальності за порушення порядку здійснення валютних операцій в Україні, з урахуванням викликів воєнного стану та актуальних змін у сфері публічного управління. Розкрито правову природу валютних правопорушень, їх видову класифікацію (цивільно-правова, адміністративна, кримінальна, фінансова) та встановлено проблемні аспекти нормативного забезпечення відповідальності у валютній сфері. Проаналізовано чинне законодавство (Закон України «Про валюту і валютні операції», Кодекс України про адміністративні правопорушення, Кримінальний кодекс України, Податковий кодекс України, постанови НБУ), судову практику Верховного Суду та правові позиції науковців. Особливу увагу приділено механізмам притягнення до відповідальності у разі порушення граничних строків розрахунків у ЗЕД-контрактах, незаконного використання іноземної валюти як засобу платежу, відкриття валютних рахунків за кордоном без дозволу, а також ухилення від повернення валютної виручки. Окреслено колізії між валютним і податковим законодавством, а також недосконалість процесуального інструментарію притягнення до відповідальності суб'єктів господарювання. Розглянуто роль публічного адміністрування у реалізації валютної політики держави, зокрема компетенцію НБУ, ДПС та митних органів у сфері валютного нагляду. У висновках запропоновано шляхи вдосконалення механізмів правозастосування та забезпечення балансу між фіскальними інтересами держави і правами бізнесу. Акцент зроблено на необхідності кодифікації валютного законодавства та гармонізації національного регулювання з європейськими підходами. Узагальнено позиції науковців у галузі фінансового і адміністративного права щодо ефективності та недоліків чинного валютного регулювання. Особливо увагу приділено судовій практиці застосування штрафних санкцій за порушення валютного законодавства, у тому числі в умовах воєнного стану. За результатами дослідження виявлено низку проблем: відсутність уніфікованого підходу до відповідальності юридичних осіб, прогалини у законодавстві та ризики для міжнародного співробітництва. Запропоновано напрями вдосконалення правового регулювання та публічного адміністрування у сфері валютних відносин, зокрема гармонізацію з європейськими стандартами та посилення координації між регуляторами.

Ключові слова: валютна політика, режим валютного курсу, судові рішення, правове регулювання, воєнний стан, юридична відповідальність, міжнародне співробітництво, судова практика, публічне управління, механізм валютного регулювання.

The article examines legal and administrative issues related to liability for violations of the procedure for conducting foreign exchange operations. The relevance of the topic is substantiated in the context of the liberalization of Ukraine's currency market and the special regime of martial law. The authors conduct a comprehensive analysis of the legal framework governing liability for violations in the area of currency operations, taking into account the challenges of martial law and recent changes in the field of public administration. The legal nature of foreign exchange offenses is revealed, along with their classification into civil, administrative, criminal, and financial categories. Key legislative acts are analyzed, including the Law of Ukraine "On Currency and Currency Transactions," the Code of Ukraine on Administrative Offenses, the Criminal Code, the Tax Code, and resolutions of the National Bank of Ukraine (NBU), as well as relevant jurisprudence of the Supreme Court and academic legal opinions.

Particular attention is paid to enforcement mechanisms in cases of non-compliance with settlement deadlines in foreign trade contracts, unlawful use of foreign currency as a means of payment, unauthorized opening of foreign currency accounts abroad, and evasion of repatriation of foreign exchange earnings. The article identifies legislative conflicts between currency and tax regulations and highlights procedural shortcomings in holding business entities accountable. The role of public administration in implementing the state's currency policy is examined, with an emphasis on the powers of the NBU, the State Tax Service, and customs authorities in the field of currency supervision.

The conclusions offer proposals for improving enforcement mechanisms and ensuring a balance between the state's fiscal interests and the rights of businesses. The article stresses the need for codification of currency legislation and harmonization with European legal standards. It summarizes the positions of scholars in financial and administrative law regarding the effectiveness and shortcomings of the current regulatory framework. Special attention is given to judicial practice concerning sanctions for violations of currency legislation, including during martial law. The study reveals several key issues, such as the lack of a unified approach to liability of legal entities, legislative gaps, and risks to international cooperation. It proposes ways to improve legal regulation and public governance of currency relations, particularly through harmonization with EU standards and strengthened inter-agency coordination.

Key words: currency policy, exchange rate regime, court decision, legal regulation, martial law, legal liability, international cooperation, judicial practice, public administration, foreign exchange regulation mechanism.

Стабільність валютної системи є важливою умовою економічної безпеки держави, особливо в умовах сучасних викликів – інтеграції до європейського простору та запровадження воєнного стану. Ефективна валютна політика і оптимальний режим валютного курсу потребують дієвого правового регулювання і механізму відповідальності за порушення встановлених правил. Про-

блеми валютного контролю традиційно привертати увагу науковців як один із пріоритетних напрямів правових досліджень, адже забезпечення монетарної та валютно-курсової стабільності неможливе без чіткого механізму дотримання валютного законодавства. Актуальність питання підсилюється тим, що в умовах воєнного стану в Україні запроваджено низку тимчасових валютних обме-

жень і заходів захисту (зокрема, зупинення строків розрахунків за експортно-імпорнтними операціями). Одночасно Україна дотримується курсу на валютну лібералізацію і поступовий перехід до режиму вільного руху капіталу згідно з «дорожньою картою» НБУ. За таких умов виникає проблема збалансування свободи валютних операцій із належним публічним контролем та відповідальністю за порушення валютного законодавства.

Незважаючи на оновлення валютного законодавства у 2018 році, правозастосовна практика висвітлює низку проблем. По-перше, законодавство не повністю уніфіковане щодо видів відповідальності: адміністративні стягнення охоплюють лише фізичних осіб та посадових осіб, тоді як до юридичних осіб застосовуються фінансові санкції податковими органами, що фактично виходять за межі Кодексу України про адміністративні правопорушення. Така розгалуженість може ускладнювати притягнення до відповідальності та створювати колізії між різними нормативними актами. По-друге, відсутність прямої адміністративної відповідальності юридичних осіб (як суб'єктів правопорушень) призводить до необхідності опосередкованого впливу через санкції податкових органів, що потребує вдосконалення законодавства. По-третє, судова практика виявила проблемні аспекти застосування нових норм – наприклад, порядок нарахування пені за порушення строків розрахунків у зовнішньоекономічних операціях та її правову природу. В умовах воєнного стану актуальним є питання узгодження надзвичайних валютних обмежень із правами суб'єктів та міжнародними зобов'язаннями України. Відтак, постає проблема розробки цілісного підходу до відповідальності за порушення порядку валютних операцій, який би забезпечив ефективне публічне управління у цій сфері і відповідав би сучасним викликам.

Метою статті є комплексний аналіз правового регулювання відповідальності за порушення порядку здійснення валютних операцій та механізмів публічного управління реалізацією валютного законодавства, а також вироблення пропозицій щодо їх удосконалення.

Проблематика юридичної відповідальності у сфері валютних відносин привертала увагу багатьох науковців. Ще у 2003 р. Л. М. Кравченко в дисертаційній роботі дослідила правові засади валютного регулювання і контролю в Україні, окресливши необхідність вдосконалення законодавства у цій сфері [9]. У подальших наукових працях формувалися підходи до класифікації і змісту відповідальності за валютні правопорушення. Зокрема, А. Тарасова [7] у своєму дослідженні зазначила, що законодавство України передбачає різні види юридичної відповідальності за порушення валютних правил – кримінальну, адміністративну, господарсько-правову, матеріальну. Вона наголошувала, що найсуворішим видом є кримінальна відповідальність за валютні злочини (підбродження валюти, контрабанда, приховування валютної виручки тощо). У галузі адміністративного права дослідженнями валютних правопорушень відзначилися такі вчені, як Т. О. Коломоєць, В. К. Колпаков, О. Б. Кузьменко та ін., які заклали теоретичні основи відповідальності за порушення фінансового законодавства [цитовано у 9]. Комплексному аналізу адміністративної відповідальності за порушення порядку валютних операцій присвячена дисертація Т. Ю. Боднар (2020), яка стала одним з перших монографічних досліджень саме цієї проблематики. Боднар вказує на відсутність довгий час цілісного підходу до даного питання та пропонує власне бачення вирішення законодавчих прогалин [5]. У 2014 р. В. М. Єрохов проаналізував фінансово-правову (господарсько-правову) відповідальність за порушення валютного законодавства, підкресливши роль санкцій НБУ та податкових органів у забезпеченні валютного контролю [8]. Серед новітніх досліджень варто відзначити працю А. Овчатової-Редько,

Л. Ніколенко, Г. Огурцової (2023), де розкрито поняття та природу адміністративно-правової відповідальності за порушення валютного законодавства. Автори дійшли висновку, що адміністративна відповідальність є одним із найбільш дієвих інструментів боротьби з масовими правопорушеннями та важливим механізмом правового регулювання для забезпечення дотримання валютних норм [6]. Водночас у наукових публікаціях звертається увага на необхідність гармонізації національного валютного законодавства з вимогами європейського права у контексті євроінтеграції, а також врахування іноземного досвіду щодо притягнення до відповідальності юридичних осіб [14]. Отже, аналіз наукової літератури свідчить про існування значного підґрунтя для даного дослідження, водночас окремі аспекти (публічне адміністрування реалізацією валютного законодавства, відповідальність під час воєнного стану тощо) залишаються дискусійними.

Сучасна система правового регулювання валютних операцій в Україні базується на нормах Закону України «Про валюту і валютні операції» № 2473-VIII від 21.06.2018 р. Цей закон запровадив принцип «свободи здійснення валютних операцій» та замінив застарілий Декрет 1993 р. про валютне регулювання. Одночасно він встановив чіткий розподіл відповідальності за порушення валютного законодавства залежно від категорії суб'єкта. Згідно зі ст. 14 Закону № 2473, передбачено такі види заходів впливу: до банків – заходи впливу НБУ відповідно до закону про банки; до інших фінансових установ (уповноважених установ) – письмове застереження, обмеження чи зупинення окремих валютних операцій, штрафні санкції, відкликання ліцензії; до юридичних осіб (неуповноважених) – штрафні санкції; до фізичних осіб та посадових осіб – адміністративні штрафи за Кодексом України про адміністративні правопорушення [1]. Таким чином, Закон розмежовує відповідальність: регулятивні (фінансові) санкції щодо установ та суб'єктів господарювання і адміністративну відповідальність посадових осіб та громадян.

Адміністративна відповідальність за порушення порядку здійснення валютних операцій закріплена у ст. 162-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП). Ця норма була введена у 2019 р. у розвиток Закону № 2473 і встановлює, що порушення порядку здійснення валютних операцій тягне накладення штрафу на посадових осіб юридичних осіб (крім уповноважених установ) та на громадян-суб'єктів підприємництва в розмірі від 1000 до 3000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (тобто від 17 000 до 51 000 грн) [2]. Раніше адміністративної відповідальності за саме порушення порядку операцій не існувало; запровадження ст. 162-1 КУпАП заповнило цю прогалину, встановивши пряме стягнення за неподання або порушення порядку проведення валютних розрахунків [4]. Додатково оновлено ст. 162 КУпАП («Порушення правил про валютні операції»): незаконні скуповування, продаж, обмін валютних цінностей тепер караються попередженням або штрафом від 500 до 1000 НМДГ з конфіскацією валютних цінностей, що значно суворіше, ніж раніше (до 2019 р. штраф становив 30–44 НМДГ). Отже, законодавець істотно підвищив санкції за нелегальні валютні операції, аби запобігти тіньовому обігу валют.

Водночас кримінальна відповідальність залишається передбаченою за окремі грубі порушення валютного законодавства. Кримінальний кодекс України (статті 207 та 208) установлює покарання за умисне неповернення виручки в іноземній валюті та за незаконне відкриття або використання валютних рахунків за кордоном [3]. Такі діяння кваліфікуються як злочини у сфері господарської діяльності і тягнуть значні штрафи, обмеження чи позбавлення волі, конфіскацію валютних цінностей. Таким чином, на найтяжчі порушення (валютна контрабанда, відмивання коштів, махінації в особливо великих

розмірах) поширюється кримінально-правовий примус.

Реалізація норм валютного законодавства забезпечується системою публічного адміністративного нагляду (валютного нагляду). Ключовими суб'єктами валютного контролю є: Національний банк України – як центральний орган валютного регулювання і нагляду; Державна податкова служба України (через свої регіональні органи) – як орган, що контролює дотримання валютного законодавства резидентами та застосовує санкції до порушників; Державна служба фінансового моніторингу та правоохоронні органи – в частині протидії відмиванню коштів та валютним злочинам. Національний банк видає нормативні акти, що встановлюють порядок проведення валютних операцій (наприклад, Положення № 5 від 02.01.2019 р. про заходи захисту, яке регулює окремі операції та захисні обмеження), а також ліцензує діяльність з обміну валют і здійснює нагляд за уповноваженими установами (банками, обмінними пунктами). У разі виявлення порушень з боку банків чи фінансових установ, НБУ уповноважений складати відповідні акти (протоколи) і накладати санкції, передбачені законом (наприклад, штраф або відкликання ліцензії).

Податкові органи, відповідно до ст. 14 Закону № 2473 та постанови КМУ № 524 від 26.05.2021 р., мають право накладати штрафи на юридичних осіб (крім банків) за порушення валютного законодавства до 100% суми незаконної операції. Зазначена постанова КМУ деталізує порядок взаємодії податкових органів з НБУ: зокрема, податкові органи при планових перевірках виявляють факти порушень (наприклад, проведення розрахунків між резидентом і нерезидентом без участі банку, здійснення операцій без індивідуальної ліцензії, перевищення встановлених лімітів тощо) і за кожним випадком визначають суму штрафу у розмірі 25% суми порушеної операції, а при повторному порушенні протягом року – 50% суми. Таким чином, публічне адміністрування реалізації валютної політики здійснюється у тісній взаємодії НБУ та ДПС: перший встановлює «правила гри» на валютному ринку, другий – контролює їх дотримання учасниками ринку та карає за відхилення.

Варто зазначити, що механізм відповідальності має і превентивну мету – упорядкувати поведінку суб'єктів валютних правовідносин. Як відзначають дослідники, адміністративна відповідальність виступає важливим інструментом забезпечення законності у валютній сфері, спонукаючи суб'єктів до належного виконання обов'язків. Наприклад, обов'язок резидентів своєчасно декларувати та повертати експорту валютну виручку підкріплений можливістю нарахування пені за порушення строків (0,3% за кожен день прострочення, відповідно до ст. 13 Закону про валюту). Ця пеня, за роз'ясненнями Верховного Суду України, має характер податкового зобов'язання, і на період карантинних та воєнних обмежень її нарахування було призупинено. Таким чином, держава вдається як до заходів примусу, так і до тимчасового пом'якшення вимог (мораторіїв) в екстремальних умовах, що також є елементом публічного управління ризиками у валютній сфері.

Судова практика в Україні поступово формує правозастосовні підходи щодо спорів у сфері валютних операцій. Здебільшого суди стають на бік регуляторів у випадках оскарження штрафних санкцій, якщо порушення з боку суб'єктів є доведеними. Показовою є справа Прокредит Банку проти НБУ: банк оскаржував штраф 1,4 млн грн, накладений за купівлю іноземної валюти для клієнта без належної індивідуальної ліцензії, але Верховний Суд у 2021 р. відмовив у задоволенні скарги, погодившись, що банк допустив порушення порядку торгівлі валютою і санкція НБУ була правомірною. Подібно, апеляційні суди підтверджують рішення податкових органів про накладення штрафів на підприємства за розрахунки з порушенням вимог валютного контролю. У той же час, суди вищих

інстанцій дають необхідні роз'яснення щодо застосування нових норм [13]. Так, у постанові Верховного Суду від 15.02.2024 р. зазначено, що пеня за порушення строків розрахунків в іноземній валюті є різновидом грошового зобов'язання платника податків і повинна застосовуватися податковим органом в порядку, визначеному для податкових повідомлень-рішень. Це уточнення важливе для правозастосування, оскільки Закон № 2473 визначає саму наявність такої відповідальності (пеню), але процедурні аспекти відсилають до норм Податкового кодексу. Таким чином, судова практика сприяє заповненню прогалин та однаковому застосуванню законодавства.

В контексті міжнародного співробітництва слід відзначити, що Україна поступово наближає своє валютне законодавство до правил ЄС, де принцип вільного руху капіталу є фундаментальним. У країнах Євросоюзу відсутній інститут адміністративної відповідальності за проведення валютних операцій як такий, адже валютні обмеження мінімізовані; натомість основний акцент зроблено на фінансовому моніторингу, запобіганні відмиванню коштів та боротьбі зі злочинами (які забезпечуються кримінально-правовими заходами). У США правове регулювання валютних операцій також ґрунтується на свободі валютного ринку: немає ліцензування чи лімітів на обмін валюти для резидентів, проте діють суворі вимоги фінансового моніторингу – банки зобов'язані звітувати про підозрілі транзакції та операції понад встановлені пороги, громадяни декларують закордонні рахунки. Тобто, акцент зроблено на публічному контролі за дотриманням фінансових правил (Anti-Money Laundering, санкційні режими тощо) без прямого втручання в законні валютні операції. Такий досвід доцільно врахувати Україні: поступова лібералізація валютного ринку має супроводжуватися розвитком інструментів фінансового контролю й міжнародної співпраці (через обмін інформацією, виконання рекомендацій FATF, імплементацію вимог ЄС щодо фінансового нагляду). Вже зараз НБУ декларує, що повна валютна лібералізація буде запроваджена після покращення макроекономічних умов і прийняття необхідних законів, без фіксації жорстких строків. Міжнародне співробітництво відіграє ключову роль: виконання Україною умов МВФ та ЄС (щодо зняття обмежень, прозорості валютних операцій), взаємодія з іноземними фінансовими регуляторами у розслідуванні валютних правопорушень, узгодження санкційної політики тощо – усе це є складовими ефективного публічного управління у цій сфері на глобальному рівні.

Висновки і пропозиції. Відповідальність за порушення порядку здійснення валютних операцій є важливим елементом механізму валютного регулювання та публічного адміністрування фінансової системи держави. Проведене дослідження дозволяє зробити такі основні висновки:

1. Комплексність нормативного регулювання. Україна створила базове законодавче підґрунтя для валютного регулювання (Закон № 2473-VIII та похідні акти), яке запровадило прогресивний підхід «свободи валютних операцій» з одночасним визначенням заходів відповідальності. Передбачено багатоаспектну систему юридичної відповідальності: кримінальну – за найбільш небезпечні порушення (ухилення від повернення валютної виручки, незаконні валютні операції великого масштабу тощо), адміністративну – за порушення порядку здійснення операцій фізичними і посадовими особами, та особливі фінансові санкції – до установ і організацій. Така багаторівнева система в цілому відповідає сучасним потребам, проте вимагає узгодженості. Необхідна гармонізація законодавчих та підзаконних актів, що регулюють валютну відповідальність, аби уникнути колізій і прогалин. Зокрема, доцільно законодавчо врегулювати питання відповідальності юридичних осіб саме у межах КУпАП (закріпити можливість притягнення їх як суб'єктів адміністративного правопорушення) – це усунуло б потребу у паралельному

механізмі через штрафні санкції податкових органів.

2. Ефективність публічного управління реалізацією валютного законодавства. Аналіз показав, що нинішній механізм взаємодії НБУ та податкових органів у питанні контролю за валютними операціями загалом дієвий: НБУ як регулятор встановлює правила та застосовує заходи впливу до фінансових посередників (банків, обмінників), тоді як ДПС здійснює перевірки бізнесу і накладає штрафи за виявлені порушення. Проте така подвійність контролю потребує чіткого процедурного координування. Пропонується посилити взаємодію між НБУ та ДПС через створення єдиної інформаційної системи обміну даними про виявлені порушення, що забезпечить своєчасне реагування та уникнення дублювання санкцій. Крім того, варто оновити підзаконні акти НБУ з урахуванням досвіду воєнного стану – передбачити гнучкі механізми запровадження та поступового скасування тимчасових обмежень (наприклад, автоматичне призупинення строків розрахунків під час дії надзвичайного стану і поновлення їх після його завершення, що було реалізовано через зміни до законодавства у 2022–2023 рр.).

3. Удосконалення судової та правозастосовної практики. Судова практика підтвердила законність більшості штрафних санкцій НБУ та ДПС, що свідчить про обґрунтованість дій регуляторів (як у випадку з штрафом Прокредит Банку). Разом з тим, виявлено необхідність уніфікації підходів судів щодо окремих питань (порядок нарахування пені, визначення моменту правопорушення тощо). Доцільно на рівні Верховного Суду узагальнити практику розгляду справ про валютні правопорушення та видати рекомендаційні роз'яснення (листи) для нижчих інстанцій. Це сприятиме єдності правозастосування і підвищить передбачуваність для суб'єктів валютних відносин.

4. Гармонізація з міжнародними стандартами. Подальший розвиток валютного регулювання України повинен враховувати досвід ЄС та США. Рекомендується імплементувати положення Європейського Союзу щодо вільного руху капіталу, поступово скасовуючи застарілі обмеження, але паралельно посилюючи фінансовий моніторинг. Зокрема, варто забезпечити повну відповідність законодавства України вимогам IV директиви ЄС з протидії відмиванню грошей щодо контролю за переказами, ідентифікації клієнтів у обмінних операціях тощо. У сфері

відповідальності – визначити чіткі санкції за порушення вимог фінансового моніторингу (наприклад, несвоєчасне подання банками повідомлень про підозрілі операції). Міжнародне співробітництво слід активізувати через укладення угод про обмін інформацією з податковими та фінансовими органами інших держав, приєднання до системи автоматичного обміну фінансовою інформацією, що унеможливить ухилення від валютного нагляду шляхом переміщення операцій за кордон.

5. Захист прав суб'єктів та баланс інтересів. Удосконалення механізму відповідальності повинно відбуватися з дотриманням прав та законних інтересів учасників валютного ринку. Необхідно забезпечити, щоб запровадження будь-яких обмежень чи санкцій не стало надмірним тягарем для добросовісних суб'єктів підприємництва і не стримувало міжнародну торгівлю та інвестиції. Для цього пропонується чітко регламентувати всі підстави та процедури притягнення до відповідальності, запровадити прозорі критерії пропорційності штрафів (щоб штраф був адекватним характеру і наслідкам порушення), а також передбачити можливість звільнення від відповідальності у випадках дії непереборної сили чи інших об'єктивних обставин (що особливо актуально під час воєнного стану).

На завершення слід підкреслити, що проблеми відповідальності за порушення порядку здійснення валютних операцій мають комплексний характер, торкаючись як суто правових аспектів, так і питань публічного управління, економічної доцільності та міжнародної політики. Запропоновані в статті рекомендації щодо вдосконалення законодавства (гармонізація норм КУпАП, уточнення повноважень органів контролю, імплементация європейських стандартів) та практики застосування покликані сприяти формуванню збалансованого валютного регулювання. Це регулювання, з одного боку, забезпечить належний правопорядок і фінансову дисципліну (через невідворотність відповідальності за порушення), а з іншого – не перешкоджатиме розвитку зовнішньоекономічної діяльності та інтеграції України у світову фінансову систему. Ефективний механізм відповідальності у сфері валютних операцій, підтриманий належним публічним управлінням, є запорукою фінансової стабільності та довіри до національної валюти у суспільстві.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21 червня 2018 р. № 2473-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 30. Ст. 241.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 7 грудня 1984 р. № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 16.04.2025).
3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 16.04.2025).
4. Про затвердження Порядку застосування податковими органами заходів впливу у вигляді штрафних санкцій...: постанова Кабінету Міністрів України від 26 травня 2021 р. № 524. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/524-2021-p#Text> (дата звернення: 16.04.2025).
5. Боднар Т. Ю. Адміністративна відповідальність за порушення порядку здійснення валютних операцій: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, Нац. акад. внутр. справ, 2020. 267 с.
6. Овчатова-Редько А. О., Ніколенко Л. І., Огурцова Г. В. Поняття та зміст адміністративно-правової відповідальності за порушення валютного законодавства. *Наукові записки. Серія: Право*. 2023. № 15. С. 73–77.
7. Тарасова А. О. Відповідальність за порушення валютного законодавства в Україні. *Науковий блог НаУ ОА*. 26.06.2012. URL: <https://naub.ua.edu.ua/2012/vidpovidalnist-za-porushennya-valyutnoho-zakonodavstva-v-ukrajini/> (дата звернення: 16.04.2025).
8. Єрохов В. М. Особливості та зміст фінансово-правової відповідальності за порушення валютного законодавства. *Актуальні проблеми політики*. 2014. Вип. 53. С. 290–295.
9. Кравченко Л. М. Правові засади валютного регулювання і контролю в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Ірпін, 2003. 19 с.
10. Воронова Л. К. *Фінансове право України*: підручник. Київ: Прецедент; Моя книга, 2006. 601 с.
11. Шелест Ю. Порушення валютного законодавства: які ризики та відповідальність. *Think Brave*. 21.06.2024. URL: <https://biz.ligazakon.net/analitics/223456> (дата звернення: 16.04.2025).
12. Пантелеев О. Новий Закон про валюту: наслідки порушення валютного контролю. *Дебет-Кредит*. 06.09.2018. URL: <https://news.dtk.ua/state/control/50892> (дата звернення: 16.04.2025).
13. Прокредит Банк не домігся в судах скасування «валютного» штрафу НБУ. *Finbalance*. 25.10.2021. URL: <https://finbalance.com.ua/news/prokredit-bank-ne-domihsya-v-sudakh-skasuvannya-valyutnoho-shtrafu-nbu> (дата звернення: 16.04.2025).
14. Варіна Н. Ключові особливості нового валютного регулювання: презентація департаменту відкритих ринків НБУ. Київ: Національний банк України, 2021. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/CurrencyRegulation_NBU_Presentation_2021.pdf (дата звернення: 16.04.2025).